

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTORI: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RADULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

S U M A R

Teoria proprietarului aparent și legea consolidărilor petrolifere,
de d-l C. Hamangiu.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție,*
secția I: Alex. G. Cantacuzino-Başotă cu Ministerul instrucțiunii
publice, Casa Școalelor și Alice Nanu.

Curtea de apel din Galați, secția I: Nicolae Fehér et C-ie cu
Casa Clayton et Shuttleworth Ltd și sindicul falimentului Petre P.
Cojocaru.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ.— *Observație.*

TEORIA PROPRIETARULUI APARENT

ȘI

LEGEA CONSOLIDĂRILOR PETROLIFERE

E foarte importantă și plină de actualitate chestiunea
ce voim să discutăm aci. Ea mi-a fost sugerată de o bro-
sură a d-lui Cezar I. Vărgolici, un tânăr și distins ma-
gistrat dela tribunalul Prahova, care, prin argumentele
judicioase și puternice ce aduce, rezolvă, credem, defi-
nitiv această delicată și controversată chestiune de drept.

Se cunosc împrejurările în cari a venit «Legea pentru
regularea și consolidarea dreptului de a exploata petrolul
și ozocherita pe proprietățile particulare», din 9 Maiu
1904.

Înainte de această lege, jurisprudența noastră asimilă
dreptul concesionarului cu dreptul arendașului și al chi-
riașului și decidea că, între doi sau mai mulți concesio-
nari, cari aveau dreptul lor dela acelaș proprietar, acela
trebuia preferat care se găsea deja pus în posesiunea te-
renului, iar ceilalți concesionari nu aveau decât un drept
de despăgubire în contra proprietarului terenului.

Și atunci ce se întâmplă?

Pedeoparte, proprietarii de terenuri, ademeniți de un
câștig mai mare, dădeau terenul lor în concesiune la doi,
trei sau chiar mai mulți concesionari; iar pedealtă parte,

concesionarii, căutând fiecare să se pună mai repede și
mai complect în posesiunea terenului, întrebunțau tot
felul de mijloace și recurgeau adesea chiar la violențe și
la căi de fapt, împotriva celorlalți concesionari cari aveau
luat terenul dela acelaș proprietar.

Această stare de lucruri devenind intolerabilă, se simțea
imperios nevoia unei legi, care, pedeoparte, să pedep-
sească pe proprietarii cari ar da terenurile lor în conce-
siune de mai multeori, iar pedealta, să reguleze rapor-
turile și preferința dintre diferiții concesionari, cari
ar avea dreptul lor dela acelaș proprietar. Această nevoie
a satisfăcut-o actuala lege a consolidărilor petrolifere din
9 Maiu 1904. Însă această lege fiind preocupată în primul
rând de a regula raporturile dintre concesionarii aceluiaș
teren petrolifer, și fiind făcută sub presiunea nevoei de
a se îndrepta o stare de lucruri semi-barbară, ea a scă-
pat din vedere și alte chestiuni tot așa de importante,
ce nu au întârziat a se ivi mai în urmă.

Una din aceste importante chestiuni este chestiunea
proprietarului aparent.

În cazul când concesionarul ia terenul în concesiune,
nu dela adevăratul proprietar, ci dela un proprietar apa-
rent, adică dela o persoană care îl stăpânește de fapt, tre-
când drept proprietar al lui, cari sunt raporturile dintre
adevăratul proprietar al terenului și concesionar, pedeop-
parte, și cari raporturile dintre adevăratul proprietar al
terenului și proprietarul aparent, pedealtă parte?

Toate aceste raporturi legea din 9 Maiu 1904 nu le-a
regulat, spre a le avea în vedere comisiunea de con-
solidare, în cazul când chestiunea s'ar ridica înaintea sa.

Și atunci, Curtea de apel din București, preocupată mai
mult de interesul general al exploatărei bogățiilor noastre
petrolifere și de interesul concesionarului, decât de acela
al proprietarului suprafeței, a stabilit jurisprudența, că
odată ce concedentul eră proprietar al terenului în mo-
mentul concesiunii, adică îl stăpânește de fapt și trecea

față de toți drept proprietarul lui, concesiunea este valabilă și opozabilă adevăratului proprietar, care nu se mai poate împotrivi la consolidarea ei, neavând alt drept decât acela de a-și stabili înaintea justiției quantumul real al redevenței ce i se va cuveni pe viitor, după ce mai întâiu va fi revendicat terenul pe cale principală, dela proprietarul aparent.

Această jurisprudență, admisă de toate secțiunile Curței de apel din București este de aproape trei ani constantă. Înalta Curte de casație n'a avut până acum prilejul de de a se pronunța asupra ei.

Evident că această jurisprudență constituie o însemnată derogare dela principiile dreptului comun, cari stabilesc și garantează dreptul de proprietate.

Căci, după dreptul comun, pedeoparte, concesiunea acordată de proprietarul aparent nu este valabilă, conform principiului *nemo dat quod non habet*; iar pe de alta, nu poate fi declarată opozabilă adevăratului proprietar, conform principiului *res inter alios acta*...

Și derogarea este cu atât mai însemnată, cu cât se despoae proprietarul adevărat de dreptul său în favoarea unui particular, și cu cât redevența, care reprezintă despăgubirea, chiar când am presupune-o justă, ceea ce nu se întâmplă în cele mai dese cazuri, nu poate compensa niciodată paguba suferită de acei proprietari cari ar voi și ar putea să exploateze, fie singuri, fie în asociație cu alții, terenurile lor petrolifere. Este un fel de expropriere, al cărui caracter de utilitate publică este îndoiș, dat fiind că profitul direct și cel mai însemnat, este al particularilor cari exploatează, și cari astăzi sunt aproape exclusiv societățile străine.

Este întemeiată această jurisprudență?

Chestiunea este examinată cu o deosebită competență de d-l Cezar I. Vârgolici, în broșura sa intitulată „Teoria proprietarului aparent și legea consolidărilor petrolifere”, apărută luna trecută în editura librăriei Stănculescu din Ploiești, și care, după cum spuneam dela început, ne-a sugerat aceste considerațiuni, destinate să dea o idee generală și succintă asupra importantului ei conținut.

Din punct de vedere legal jurisprudența aceasta este neîntemeiată, pentru că legea nu declară valabilă și opozabilă adevăratului proprietar concesiunea acordată de proprietarul aparent decât după ce a fost consolidată printr-o hotărâre rămasă definitivă și executată prin punerea în posesie a concesionarului asupra terenului concesionat.

Până la consolidare, concesiunea rămâne deci supusă regulilor dreptului comun; de aci rezultă că adevăratul proprietar se poate prezenta înaintea comisiunei spre a se opune la consolidarea concesiunei acordate de proprietarul aparent, și, dacă își stabilește dreptul său, comisiunea nu poate consolida concesiunea fără a ține socoteală de acest drept.

Rămâne motivul de echitate, tras din considerațiunea că ar fi nedrept ca concesionarul care, luând concesiunea

dela un proprietar aparent, nu are a-și imputa nimic, să se vadă evins și depozat de adevăratul proprietar, după ce și-a angajat poate întreaga sa avere în exploatarea ce a întreprins, și să fie astfel amenințat cu ruina, fiindcă nu ar avea dela cine să se despăgubească pentru cheltuielile enorme ce ar fi făcut.

Pornind însă dela aceste considerațiuni de echitate, jurisprudența este neconsequentă cu sine însăși, căci principiile ce stabilește nu mai sunt în legătură logică cu premisele dela care pornește.

În adevăr, jurisprudența decide, după cum am arătat mai sus, că, odată ce concedentul stăpânește terenul la epoca concesiunei și trece în ochii tuturor drept proprietarul lui, concesiunea este *ipso jure*, din momentul formării ei, valabilă și opozabilă adevăratului proprietar, indiferent dacă concesionarul a fost ori nu de bună credință, și indiferent dacă el a făcut ori nu lucrări de exploatare pe terenul luat în concesiune.

Or, soluțiunea ce ar cadră cu considerațiunile de echitate dela care pornește jurisprudența, ar fi ca concesiunea acordată de proprietarul aparent să nu fie declarată valabilă și opozabilă adevăratului proprietar decât numai în cazul când concesionarul a fost de bună credință și a întreprins o serioasă exploatare petroliferă pe terenul luat în concesiune, în virtutea principiului de echitate aplicat deja în materie de succesiune aparentă, *error communis facit jus*.

În adevăr, numai în modul acesta s'ar acorda o protecțiune bine meritată exploatareilor serioși cari, prin munca, cunoștințele și capitalul lor, contribuiesc la întemeierea unei serioase industrii petrolifere la noi în țară, iar pe de altă parte, nu s'ar acorda o primă de încurajare concesionarilor de rea credință, speculanților de terenuri petrolifere și capitaliștilor cari le acaparează spre a le scoate din exploatare, și a se pune astfel la adăpostul unei eventuale concurențe; tuturor acestora nu li se face nici o nedreptate lăsându-i supuși dreptului comun, pe când, din potrivă, ar fi o greșală de a li se acorda și lor, în dauna proprietarului suprafeței, aceleași dispozițiuni favorabile de cari nu trebuie să beneficieze decât concesionarii cari au întreprins în adevăr o exploatare serioasă pe terenurile luate în concesiune.

Acesta ar fi singurul sistem care, pedeoparte, respectând dreptul de proprietate așa cum este stabilit și garantat de codul civil și de Constituțiune, iar pedealtăparte, acordând dreptului exploatareului toată protecțiunea cuvenită, ar împăca în mod echitabil interesul adevăratului proprietar cu acela al adevăratului exploatare.

Acesta este tocmai sistemul împărțit de d-l Vârgolici, în broșura despre care ne ocupăm, sistem pe care d-sa îl scoate în relief cu multă logică și cu o bogăție de argumente din cari noi nu am putut reproduce decât pe acele mai principale.

Dealtfel, în concordanță cu aceste idei este și ante-proiectul pentru modificarea legii consolidărilor petroli-fere, alcătuit de d-l Al. Djuvara, ministrul industriei și comerciului, ante-proiect care e vorba să fie transformat în proiect și supus discuțiunei Parlamentului chiar în sesiunea aceasta.

În adevăr, prin art. 18 din acest ante-proiect, se stabilește în principiu că concesiunea nu se va putea consolidă decât dacă ea emană dela proprietarul adevărat al terenului, și numai prin excepțiune se va putea consolidă când emană dela proprietarul aparent, în cele două cazuri anume specificate în acest articol, dacă, în ambele cazuri, concesionarul a fost de bună credință.

Este evident dar, că chestiunea de drept civil, ridicată de d-l Vârgolici în broșura despre care vorbim, fiind de o importanță netăgăduită, lucrarea sa merită a fi citită de toți aceia pe cari asemenea chestiuni îi pasionează sau îi interesează. Pe lângă aceasta, chestiunea discutată de autor fiind în acelaș timp și una din problemele cele mai delicate pe cari le-a ridicat legea de consolidare din 9 Maiu 1904, în aplicarea ei, lucrarea mai capătă și un interes de actualitate, dat fiind faptul că d-l Ministru al industriei și comerciului voeste să vină cu un proiect pentru modificarea acestei legi.

C. HAMANGIU
Procuror la Curtea de apel din Galați.

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNEA I.

Audiența dela 2 Martie 1909

Președinta d lui M. Iulian, consilier

Alex. G. Cantacuzino-Bașotă cu Ministerul cultelor și instr. publice,
Casa Școalelor și Alice Nanu

CESIUNE. — DREPTURI INCORPORALE. — STRĂMUTAREA PROPRIETĂȚII DELA CEDANT LA CESIONAR. — NOTIFICAREA DREPTURILOR CEDATE.

FONDAȚIUNE. — PERSOANĂ CIVILĂ. — CREAȚIUNE A LEGIUITORULUI. — DACĂ O PERSOANĂ PRIVATĂ POATE CREA PERSOANE JURIDICE. — NECESITATEA UNEI LEGI PENTRU A FI RECUNOSCUTĂ.

LUCRU JUDECAT. — PĂRȚI CARE AU FIGURAT ÎN HOTĂRÎRILE CE SE OPUN. — CONSTATAREA CALITĂȚILOR LOR. — CHESTIUNE DE FAPT.

PERSOANĂ MORALĂ. — LIPSA CARACTERULUI LEGAL. — AVERE. — ATRIBUIREA EI MOȘTENITORILOR DE SÂNGE.

INSTANȚĂ DE FOND. — DECIZIUNE. — MOTIVARE BAZATĂ PE ELEMENTELE LUCRULUI JUDECAT. — CONSTATARE DE FAPT.

1° Dacă este constant, în drept, că cesiunea unor drepturi corporale operează strămutarea proprietății dela cedant la cesionar, *ipso jure*, de îndată ce părțile au căzut de acord asupra lucrului și asupra prețului, fără a fi nevoie de nici o altă formalitate, nu este tot astfel față cu debitorul cedat, deoarece pentru ca transportul acestor drepturi să

se opereze și față cu cel în mâinile căruia se găsesc drepturile cedate, legea pretinde ca să se notifice acestuia din urmă strămutarea drepturilor cedate. Astfel că numai în urma acestei notificări raportul juridic ce a existat între cedant și cedat încetează și este înlocuit prin un alt raport nou între cedat și cesionar.

Prin urmare, până la notificare, cedatul nu poate opune cedantului lipsa calității sale de creditor, actele făcute între ei fiind opozabile cesionarului.

2° Pentru ca o fundațiune, care nu este altceva decât afectarea perpetuă a unor bunuri sau a unor valori pentru un serviciu determinat, să-și îndeplinească scopul său și bunurile sale să fie scoase din circulațiune, nu este suficientă voința fondatorului, de oarece pentru a deveni subiect activ și pasiv de drepturi, fundațiunea are nevoie de o viață civilă, care nu poate fi conferită decât de puterea publică instituită de suveranitatea națională spre a crea personalități juridice și care singură poate decide dacă ordinea publică, morala, utilitatea socială îngăduie întemeierea unei astfel de fundațiuni.

3° În dreptul nostru, orcât de respectabilă ar fi voința unui testator și orcât de generos scopul său, o persoană privată nu poate crea persoane juridice.

Prin urmare, instanța de fond declarând neexistență o fundațiune ca nerecunoscută de lege, a făcut o justă și sănătoasă aplicațiune a principiilor de drept ce guvernează materia.

4° Chestiunea de a se ști dacă persoanele cari au figurat în hotărârile ce se opun ca lucru judecat, sunt aceleași, constituie o chestiune de fapt ce scapă de sub controlul Curței de casație.

5° Dacă este constant în drept că averea unei persoane morale, legal constituită, căreia i s'a retras beneficiul personalității civile printr'o lege, trece în patrimoniul Statului, ca avere vacantă, nu este tot astfel în cazul când acea pretinsă persoană morală ar fi avut numai numele, iar nu și caracterul ce și-a însușit prin nesocotirea sau neobservarea formelor legale.

În acest caz, averea în chestiune revine moștenitorilor de sânge, ca avere a autorului lor, iar nu a unei persoane juridice, pe care instanța de fond a declarat-o neexistentă.

6° Instanța de fond nu violează art. 123 din pro-

cedura civilă, și deciziunea sa nu cade sub cenzura Curței de casație pentru lipsă de motivare, când se întemeiază pe elementele trase din hotărîrea ce se opune ca lucru judecat și când recurentul cu nimic nu a dovedit că hotărîrea atacată ar fi lipsită de bazele legale.

No. 99.— Respins, ca nefondat, recursul făcut de Alex. G. Cantacuzino-Başotă, contra deciziunii Curței de apel din Iași, secția II, cu No. 11 din 1908, precum și motivele I, II, V, VI și VIII din recursul Ministerului cultelor și instrucțiunii publice, și declarat divergință asupra motivelor III, IV și VII din recursul Ministerului.

S'au ascultat: d-nii avocați M. Antonescu și M. Cireșanu, pentru Stat; d-nii avocați Nicu Nanu, N. D. Comșa, C. G. Dissescu și M. Pherekyde, din partea recurentului Al. Cantacuzino-Başotă și intimei Alice Nanu.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Violarea art. 316 pr. civilă și 1169 codul civil, exces de putere și nemotivare.

«Am cerut Curței de apel să respingă ca neadmisibil apelul d-nei Alice Nanu, fiindcă d-sa nu fusese parte în proces la tribunal și prin urmare nu avea calitate să facă apel. În adevăr, drepturile dobândite de d-na Alice Nanu, prin actul de cesiune din 27 Maiu 1896, în baza căruia Gavril Muzicescu îi cedase $\frac{2}{3}$ din drepturile succesoriale ale Matildei Buzdugan, fiind anterioare acțiunii intentată de Gavril Muzicescu la 18 Iulie 1902, n'au putut fi deduse de Muzicescu în judecata tribunalului, căci el nu avea nici o calitate pentru aceasta.

«Curtea de apel, pentru a menține apelul d-nei Alice Nanu, califică actul de cesiune din 27 Maiu 1896 ca o convențiune de mandat sau de *prête nom*, cu toate că nici d-na Alice Nanu, în concluziunile sale, n'a cerut Curței să dea actului de cesiune această caracterizare, ci s'a mărginit a afirma că la tribunal Muzicescu reclamase totalitatea drepturilor Matildei Buzdugan în succesiunea Bașotă, căci astfel conveniseră părțile, fără însă să se probeze existența acestei convențiuni».

Având în vedere că instanța de fond constată, în fapt, că Anastasia Bașotă, încetată din viață la 29 Decembrie 1869, dispusese prin testamentul său, din 27 Decembrie acelaș an, ca după moartea sa, averea să se împartă în două părți, dintre care una să se moștenească de unica sa fiică Elena G. Cantacuzino, iar cealaltă să fie destinată înființării și întreținerii unui institut academic, ce va purta numele de Anastasie Bașotă; că la 27 Decembrie 1883, Elena G. Cantacuzino încetează din viață și cei patru copii ai săi și anume Artur Cantacuzino, D. A. M. Cantacuzino, Alexandru Cantacuzino și Matilda Buzdugan, convin printr'un act de transacțiune ca să împartă toată averea de succesiune în șapte părți egale, dintre care Artur Cantacuzino să se mulțumească numai cu a șaptea parte, iar ceilalți trei să primească câte două șeptimi; că la 4 Martie 1887 Matilda Buzdugan, prin act autentic, cesionează toate drepturile sale succesoriale lui Gavril

Muzicescu, care la rândul său cesionează către Alice Nanu două treimi din drepturile ce dobândise dela Matilda Buzdugan; că în anul 1903, încetând din viață Gavril Muzicescu lasă ca singură moștenitoare pe fiica sa Vera Florica Muzicescu;

Având în vedere că la 18 Iulie 1902, Artur Cantacuzino, D. A. M. Cantacuzino, Alexandru Cantacuzino și Gavril Muzicescu, ca cesionar al tuturor drepturilor succesoriale cumpărate dela Matilda Buzdugan, cheamă în judecată pe reprezentanții institutului Bașotă, pentru ca justiția să declare nul legatul făcut de Anastasie Bașotă, autorul lor, în favoarea acelui institut; că în acest proces intervin atât Ministerul instrucțiunii publice cât și casa Scoalelor, care prin acțiune deosebită și care eră încă pendinte înaintea instanțelor judecătorești, ceruse să i se predea administrațiunea institutului în cesiune; că reclamații moștenitori, neprezentându-se la prima instanță, acțiunea lor a fost respinsă; că, în contra hotărârei pronunțată asupra litigiului angajat, au făcut apel, pe deoparte, cei trei moștenitori Artur Cantacuzino, D. A. M. Cantacuzino și Alexandru Cantacuzino, iar pe de altă parte, Vera Florica Muzicescu, ca reprezentantă a tatălui său Gavril Muzicescu încetat din viață, făcând apel tot deodată și Alice Nanu, cesionară a două treimi din averea Matildei Buzdugan;

Considerând că este netăgăduit că Alice Nanu nu a figurat ca parte litigantă înaintea tribunalului de Iași, unde acțiunea fusese intentată; că dânsa apare, pentru prima oară în proces, numai în a doua instanță, în urma apelului făcut de dânsa în contra hotărârei pronunțată în contra celorlalți comoștenitori; că în apel Alice Nanu, invoacă actul de cesiune intervenit între dânsa și Gavril Muzicescu pentru două treimi din averea succesorală a Matildei Buzdugan, act cu mult anterior intentării acțiunii; că Ministerul instrucțiunii Publice și casa scoalelor cer respingerea acesui apel neoportun, susținând că prin admiterea lui, aceste două autorități ar fi private de beneficiul unui grad de jurisdicțiune; că, Curtea respingând această obiecțiune, admite apelul în principiu, și Alice Nanu pune concluziuni pentru anularea legatului ce face obiectul procesului;

Considerând că Curtea constată că Gavril Muzicescu, în prima instanță, a reprezentat întreaga parte succesorală a Matildei Buzdugan al cărei cesionar eră, fără a deduce cele două treimi din această cotă succesorală, pe care o cedase intimei Alice Nanu; că așa dar, toată cesiunea se reduce la aceea de a se ști dacă Alice Nanu a fost reprezentată la prima instanță prin autorul său Gavril Muzicescu;

Considerând că este constant, în drept, că cesiunea unor drepturi incorporale operează strămutarea proprietății dela cedant la cesionar, *ipso jure*, de îndată ce părțile au căzut de acord asupra lucrului și asupra prețului, fără a fi nevoie de nici o altă formalitate, dar nu

este tot astfel față cu debitorul cedat; că, pentru ca transportul acestor drepturi să se opereze și față cu cel în mâinile căruia se găsesc drepturile cedate, legea pretinde ca să se notifice acestuia din urmă strămutarea drepturilor cedate; că numai în urma acestei notificări raportul juridic ce a existat între cedant și cedat încetează și este înlocuit prin un alt raport nou între cedat și cesionar; că până la notificare cedatul nu poate opune cedantului lipsa calității sale de creditor, actele făcute între ei fiind opozabile cesionarului;

Considerând că, în specie, nu s'a dovedit la instanța de fond, că Gavril Muzicescu sau Alice Nanu ar fi notificat vreodată administrațiunii institutului Bașotă cesiunea ce a avut loc între dânsii; că, așa fiind, hotărârea pronunțată de tribunalul Iași între Gavril Muzicescu și institutul Bașotă eră opozabilă intimei Alice Nanu, care față cu institutul Bașotă a fost reprezentată de autorul său Gavril Muzicescu; că, în urma apelului său, Alice Nanu aducând la cunoștința institutului cesiunea sa, eră în dreptul său să ceară ca pentru viitor și până la concurența drepturilor sale, judecata angajată de autorul său să fie continuată de dânsa; că, dacă Curtea pentru a justifica soluțiunea dată incidentului, invoacă un mandat tacit ce Alice Nanu ar fi dat lui Gavril Muzicescu, soluțiunea nu încetează de a fi juridică din cauza unor motive greșite, și deci prin respingerea acestui incident, Curtea nu a violat art. 316 pr. civilă și nici art. 1169 codul civil, ci, din contră, a aplicat adevăratele principii juridice relative la transportul drepturilor corporale în ce privește pe terții.

Asupra motivului II de casare:

«Exces de putere și denaturarea testamentului lui Anastasie Bașotă.

«Din termenii formali ai testamentsului, rezultă că defunctul lăsând averea sa pentru școala dela Pomârla, a voit să satisfacă un interes public de a da învățătură copiilor săraci. În loc ca Curtea de apel să considere acest legat ca lăsat Ministerului instrucțiunii publice, care este organul instituit de lege centru instrucțiunea publică, printr'un vădit exces de putere afirmă că defunctul a voit să înființeze o școală cu un caracter privat, care nu este persoană morală, și anulează legatul».

Având în vedere că instanța de fond constată, în fapt, că Anastasie Bașotă, prin testamentul său cu data 27 Decembrie 1869, a dispus ca cu jumătate din averea sa să întemeieze pe moșia sa Pomârla un institut academic cu numele «Institutul Anastasie Bașotă», compus din toate clasele trebuitoare unui liceu în care se vor admite numai copii români de pe moșiile sale și parte din copiii institutului Gregorian din Iași; că administrațiunea acestui institut să se încredințeze la șapte executori testamentari, anume indicați în testament, că pentru a perpetua acest sistem de administrațiune, testatorul a dispus ca în caz de moarte sau retragere a administratorilor desemnați de dânsul, Capul Statului ca persoană privată, să numească în locul lor tineri capabili, cari să-și fi

terminat studiile în institut; că, în fine, nicideată și sub niciun cuvânt, guvernul să nu ia administrațiunea sau veniturile institutului, ci să exercite numai un drept de control în ce privește destinațiunea sa culturală;

Considerând că instanța de fond referindu-se la textul acestui testament, la termenii în care el este redactat la voința formală a testatorului de a înlătura amestecul guvernului în administrațiunea institutului, la măsurile ce el a prescris, spre a asigura perpetuitatea felului de administrațiune ce a dorit, declară că Ministerul instrucțiunii publice nu are dreptul de a se pretinde legatar a lui de cuius; că intervențiunea sa în procesul intentat, de moștenitori în contra reprezentanților institutului, este lipsită de temei;

Considerând că, statuând astfel, Curtea de apel nu a comis niciun exces de putere nu a denaturat testamentul de care Ministerul instrucțiunii publice se prevalează, ci din contră, s'a conformat strict voinței testatorului formal exprimată; că, așa fiind, motivul invocat de Ministerul instrucțiunii publice este nefondat;

Având învedere că Curtea, după ce înlătură intervențiunea Ministerului instrucțiunii publice, adaogă că din textul testamentului reiese că voința testatorului a fost ca, cu jumătate din averea sa, să se înființeze o fundațiune, în care să-și dobândească instrucțiunea o categorie limitată de copii ai sătenilor români, că această fundațiune nu avea nici o existență de fapt la deschiderea succesiunii, ci urma să se întemeieze de către executorii testamentari desemnați prin testament, că existența sa juridică nu a fost nicideată consacrată prin lege; că, ca atare, o asemenea fundațiune nu poate fi considerată ca persoană juridică având capacitatea de a exercita actele vieții civile; că așa fiind, legatul este nul din cauza neexistenței legatarului, că Casa Scoalelor nefiind în drept, în cazurile anume prevăzute de lege, a cere decât administrațiunea bunurilor unei persoane morale, în înțelesul juridic al cuvântului, nu are calitate a se opune pretențiunii moștenitorilor de sânge ai lui Anastasie Bașotă;

Considerând că o fundațiune nu este altceva decât afectarea perpetuă a unor bunuri sau a unor valori pentru un serviciu determinat; că, pentru ca o fundațiune să-și îndeplinească scopul său și bunurile sale să fie scoase din circulațiune, voința fondatorului nu e suficientă de oarece pentru a deveni subiect activ și pasiv de drepturi, fundațiunea are nevoie de o viață civilă; că, viața civilă, sufletul unor atari ființe fictive, nu poate fi conferită decât de acea putere publică, pe care suveranitatea națională a instituit-o spre a crea personalități juridice, care singură poate decide dacă ordinea publică, morala, utilitatea socială îngăduiesc întemeierea unei astfel de fundațiuni; că în dreptul nostru, oricât de respectabilă ar fi voința unui testator și oricât de generos scopul său, o persoană privată nu poate crea persoane juridice; că,

prin urmare, instanța de fond declarând neexistența fundațiunii Anastasiei Bașotă, ca nerecunoscută de lege, a făcut o justă și sănătoasă aplicațiune a principiilor de drept ce guvernează materia, și deci mijlocul invocat este neîntemeiat și din acest punct de vedere.

Asupra motivului V de casare:

«Exces de putere, violarea art. 1201 codul civil și 19 din legea Casei Școalelor din 1896.

«Curtea refuză d'a aplică, în privința Verei Muzicescu și Alice Nanu, lucrul judecat rezultând din deciziunile Curții de Iași, secția I, No. 139 din 1870, No. 12 din 1872 și No. 178 din 1882, prin care s'au judecat față de Elena Bașotă, autoarea intimațiilor, în favoarea Institutului Bașotă, chestiunile deduse acum din nou în prezentul proces, invocând că la acele deciziuni executorii testamentari figurau în calitatea lor personală, deși este știut că ei figurau ca reprezentanți ai Institutului, cum figurează acum Casa Școalelor, care luând locul executorilor testamentari, în baza deciziunii Curții de apel din Iași No. 36 din 1904, are tot dreptul de a invoca deciziunile obținute în favoarea Institutului de executorii testamentari.

«Curtea mai comite un exces de putere și violează art. 19 din legea Casei Școalelor din 1896, când refuză de a considera pe Casa Școalelor ca continuatoare a executorilor testamentari, față cu d-nele Alice Nanu și Vera Muzicescu, deși Curtea din Iași, secția I, prin deciziunea No. 36 din 1904, confirmată prin deciziunea Inaltei Curți, secția I, No. 517 din 1905, a trecut administrațiunea dela executorii testamentari la Casa Școalelor față de oricine».

Având în vedere că Curtea constată, în fapt că Anastase Bașotă, prin testamentul său a dat mandat executorilor săi testamentari ca cu resursele ce dânsul crea, să fondeze institutul Bașotă; că după încetarea din viață a lui de cujus, executorii testamentari au chemat în judecată pe Elena Cantacuzino, fiica decedatului, ca să-i predea averea mișcătoare; că asupra acestei cereri s'a pronunțat deciziunea Curții din Iași, No. 139 din 1870; că mai târziu aceiași executori testamentari au cerut trimiterea în posesiune a averii nemișcătoare legată institutului și raportarea averii dotale a moștenitoarei rezervatare, cu care ocazii s'a pronunțat deciziunile No. 12 din 1872 și 178 din 1872 rămase definitive, prin care executorii testamentari au obținut câștig de cauză;

Considerând că Curtea, analizând aceste trei hotărâri, declară că obiectul cererilor formulate atunci de executorii testamentari și cauza juridică a acestor cereri sunt identice cu obiectul și cauza cererii deduse astăzi în instanță, dar că persoanele sunt diferite; că, pe atunci, executorii testamentari reclamau personal bunurile, ce făcea obiectul acțiunii lor, spre a aduce la îndeplinire voința testatorului, iar nu ca administratori ai fundațiunii Anastasie Bașotă; că aceste bunuri fiind în mâinile moștenitoarei de sânge, executorii testamentari nu înțelegeau a se investi cu calitatea de administratori ai unui institut, ce nici măcar de fapt nu avea ființă, că, numai mai târziu, s'au investit cu această calitate, când bunurile au trecut în administrațiunea lor și institutul a început a funcționa; că, prin urmare, Casa Școalelor nu poate opune autoritatea lucrului judecat trasă din deciziunile mai

sus menționate, de oarece conform legii sale organice dânsa se substituie în administrația institutului, iar nu în actele personale ale executorilor testamentari;

Considerând că Curtea de fond, pentru a ajunge la aceste concluziuni, se reazămă pe circumstanțele cauzelor ce au dat naștere proceselor rezolvate prin deciziunile ce se opun ca lucru judecat și pe calitatea în care părțile au figurat; că, așa fiind, cestiunea de a se ști dacă persoanele sunt aceleași, constituie o cestiune de fapt, ce scapă de sub controlul Curții de casațiune.

Asupra motivelor VIII de casare ¹⁾:

«Omisiune esențială. Am invocat înaintea Curții de apel că, chiar dacă încetarea din viață a executorilor testamentari și renunțarea M. S. Regelui la oficiul ce i se conferise prin testament ar putea să aibă de efect desființarea Institutului, această desființare n'ar putea să aibă de efect întoarcerea averii la moștenitorii lui Bașotă, căci personalitatea juridică a institutului a fost recunoscută față de Elena Bașotă prin deciziunile judecătorești menționate în motivul V, și dacă, pentru o cauză posterioară, institutul încetează de a exista, atunci nu se deschide succesiunea lui Bașotă, ci a institutului, și prin urmare bunurile ar intra în patrimoniul Statului ca bunuri vacante, în baza art. 477 și 646 codul civil; așa că reprezentanții moștenitorilor lui Bașotă nu pot avea nici un drept asupra averii lăsată institutului. Curtea omite a se pronunța asupra acestui mijloc esențial».

Considerând că odată ce Curtea de fond înlătură autoritatea lucrului judecat bazată pe deciziunile No. 139 din 1870, 12 din 1872 și 178 din 1882 și decide că fundațiunea pe care decedatul Anastasie Bașotă voise să o înființeze, nu a avut nici o existență legală, eră superfluu a răspunde la cestiunea de a se ști dacă bunurile fundațiunii neexistente se cuvin statului, ca avere a unei succesiuni vacante; că, dacă este constant în drept, că averea unei persoane morale, legal constituită, căreia i s'a retras beneficiul personalității civile printr'o lege, trece în patrimoniul statului ca avere vacantă, nu este tot astfel în cazul când acea pretinsă persoană morală ar fi avut numai numele iar nu și caracterul ce și-a însușit prin nesocotirea sau prin neobservarea formelor legale; că, așa fiind, averea în cestiune revine moștenitorilor de sânge ca avere a autorului lor, iar nu a unei persoane juridice ce instanța de fond a declarat-o neexistentă; că prin urmare omisiunea Curții de a se pronunța asupra acestui mijloc de apărare invocat de Casa Școalelor, nu poate fi o omisiune esențială, de vreme ce juridicește nu poate schimba soarta procesului, în urma înlăturării autorității lucrului judecat și proclamării incapacității legale a institutului Bașotă, și deci și acest motiv este nefondat.

Asupra recursului făcut de Alex. Cantacuzino-Başotă:

I. «Curtea de apel din Iași, secția II, prin deciziunea sa din 30 Ianuarie 1808, cu No. 11, respingându-mi apelul pe motiv că în această privință ar exista lucrul judecat, din dispozitivul deciziei

1) Motivul VI a fost respins ca fiind relativ la considerațiuni de fapt ce Curtea de casație nu poate controla. N. R.

Curței din Iași, secția I, dată sub No. 36 din 15 Februarie 1904, face o rea interpretare și cea mai eronată aplicare a art. 1201 codul civil, de oarece nu ține seamă că, în judecarea acestor două deosebite acțiuni, una din condițiunile esențiale care constituie autoritatea lucrului judecat, identitatea de cauză, lipsește cu desăvârșire.

II. Curtea, pentru a-mi respinge apelul și consfinți o serie de hotărâri judecătorești din trecut, unele mai ilegale decât altele, se mărginește a spune că este lucru judecat, după cum rezultă din decizia Curței de apel din Iași, secția I, No. 36 din 1904, fără a-și da cătuș de puțin osteneala a discuta și motiva pe ce se întemeiază această fine de neprimire, cu toate că prin concluziunile orale și scrise se dovedise până la evidență că în specie nu poate fi vorba de autoritatea lucrului judecat, intrucât elementele esențiale cerute în mod imperios de textul legii (art. 1201 Codul civil), nu se găsesc întrunite. Astfel că și din acest punct de vedere deciziunea Curței violând și art. 123 pr. civilă, cade sub cenzura acestei Inalte Curți spre a fi casată pentru totală lipsă de motivare.

Având în vedere că instanța de fond constată, în fapt, că la anul 1902 Casa Școalelor în virtutea legii sale organice a chemat în judecată pe reprezentanții institutului Anastasie Bașotă, spre a fi condamnați să predea acelei case averea institutului, ca fiind administrată rău și contrariu actului constitutiv al fundațiunei; că, în acest proces, a intervenit recurentul personal și ca cesionar al drepturilor fraților săi Artur și Anastase Cantacuzino pe $\frac{3}{4}$ din succesiune; că intervenientul s'a opus cererii formulată de Casa Școalelor susținând, pe de o parte, nulitatea legatului, prin care s'a fondat insitul Bașotă, iar pe de altă parte, revocabilitatea acestui legat; că pretențiunea recurentului a fost respinsă, iar Casa Școalelor a fost trimisă în administrațiunea institutului prin deciziunea cu No. 36 din 1904 a Curții din Iași secția I, rămasă definitivă;

Considerând că Curtea întemeindu-se pe această hotărâre respinge acțiunea întemeiată de recurent în contra institutului Anastasie Bașotă, reprezentat astăzi prin Casa Școalelor, pentru motivul că este lucru judecat;

Considerând că Curtea recunoaște că în acest proces sunt aceleași persoane ce au figurat în litigiul rezolvat prin deciziunea Curții din Iași cu No. 36 din 1904, că e acelaș obiect și aceeași cauză, nulitatea legatului pentru neexistența legală a fundațiunei și subsidiar revocabilitatea aceluia legat; că dar sunt toate elementele autorității lucrului judecat;

Considerând că Curtea spre a ajunge la acest rezultat se fondează pe elementele trase din hotărârea ce se opune ca lucru judecat, și recurentul cu nimic nu a dovedit că hotărârea atacată cu recurs ar fi lipsită de bazele legale.

Pentru aceste motive, respinge.

GRIGORE V. MANIU. — **Explicațiuni teoretice și practice asupra Codului de comerț Român**, Volumul III, cuprinzând legile privitoare la persoana comerciantului și noțiuni relative la fondul comercial. — Tipogr. Gutenberg, Joseph Göbl, București, 1908.

Prețul 12 lei.

CURTEA DE APEL DIN GALAȚI

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 19 Ianuarie 1909

Președinta d-lui P. Ionescu, prim-președinte

Nicolae Fehér et C-ie cu Casa Clayton et Shuttleworth Ltd.
și sindicul falimentului Petre P. Cojocaru

FALIMENT.—ACȚIUNE PAULIANĂ.—DACĂ POATE FI INTENTATĂ DE CREDITORI, NU NUMAI DE SINDIC.—ART. 717 COD. COMERCIAL.

SOCIETATE COMERCIALĂ.—SUCURSALĂ.—LIPSA CALITĂȚII JURIDICE ÎN MOMENTUL INTENTĂRII UNEI ACȚIUNI.—RECUNOAȘTERE POSTERIOARĂ.—RATIFICARE.

1° Acțiunea pentru anularea actelor de înstrăinare făcute de falit în prejudiciul creditorilor săi, nefiind o acțiune care aparține falitului, ci fiind acordată de lege în interesul masei creditorilor, ea se poate exercita și de către aceștia, căci deși sindicul reprezintă în acelaș timp și pe creditorii, însă acest drept recunoscut sindicului nu exclude dreptul creditorilor de a exercita o asemenea acțiune, căci este posibil ca sindicul să negligeze sau să refuze intentarea ei.

2° Lipsa de calitate a unei persoane care nu avea fiindă juridică în momentul intentării acțiunei, poate fi acoperită prin ratificarea dată în urmă după îndeplinirea formalităților legale.

No. 1.—Sa prezentat apelantul Nicolae Fehér et C-ie, prin d-l avocat B. P. Clony, iar din partea Casei Clayton et Shuttleworth Ltd., s'a prezentat d-l avocat M. Cerkez, care a reprezentat și pe d-l judecător-sindic de pe lângă tribunalul Brăila, lipsind falitul Petre P. Cojocaru.

Curtea

Având în vedere apelul făcut de Nicolae Fehér & Cie, societate în comandită, contra sentinței comerciale a tribunalului Brăila secția II cu No. 44 din 1908, dată în procesul cu Societatea Clayton & Shuttleworth pentru anularea unor acte;

Având în vedere că acest proces are de obiect acțiunea intentată de Societatea Clayton & Shuttleworth în calitate de creditoare a falitului Petru P. Cojocaru, prin care tinde a se anula actul de cesiune autentificat de tribunalul Brăila la No. 1660 din 5 Septembrie 1907 și contractul de vânzare autentificat de același tribunal la No. 1829 din 22 Septembrie 1907, intervenite între numitul falit și apelantul N. Fehér & Cie., ca fiind făcute în prejudiciul masei creditorilor și a se obliga apelantul să aducă la masa falimentului sumele încasate în baza acelor acte, acțiune care a fost admisă, în parte, prin sentința apelată, anulându-se numai actul de cesiune autentificat de tribunalul Brăila la No. 1760 din 5 Septembrie 1907, iar în privința actului de vânzare, acțiunea s'a respins, fiind lucru judecat;

Având în vedere că apelantul N. Fehér & Cie. a invocat în primul loc în susținerea apelului său următoarele două motive : 1) că acțiunea pentru anularea actelor de înstrăinare făcute de un falit în prejudiciul masei creditorilor săi nu poate fi exercitată decât de judecătorul-sindic al falimentului după cum rezultă din art. 717 c. comercial, creditorii lui neavând acest drept ; și 2) că, chiar dacă s'ar admite că oricari dintre creditorii ar putea să exerciteze o asemenea acțiune, totuși acțiunea care face obiectul procesului de față trebuie a fi respinsă ca fiind făcută de o persoană care n'avea calitate. În adevăr, Frantz Neftzer care a autorizat facerea acestei acțiuni prin procura dată d-lui avocat M. Cerchez, a lucrat în calitate de reprezentant al sucursalei societății Clayton & Shuttleworth din București, sucursală care nu avea ființă juridică în momentul intentării acțiunii, nefiind îndeplinite dispozițiunile art. 246 c. comercial ; iar în fond a pus aceleași concluzii ca și la prima instanță.

În ce privește primul motiv :

Având în vedere art. 717 codul comercial pe dispozițiunile căruia apelantul își întemeiază susținerile sale ;

Având în vedere că din coprinderea acestui articol nu rezultă, după cum pretinde apelantul, că creditorii n'au dreptul să exercite în interesul masei falimentului acțiunea pentru anularea actelor făcute de falit în prejudiciul creditorilor săi. Acest articol se referă la acțiunile care aparțin falitului și acelea cari s'ar intentă contra lui ;

Având în vedere că, în specie, nefiind vorba de o acțiune care aparține falitului, ci de o acțiune acordată de lege în interesul masei creditorilor, care se poate exercita și de către creditorii, căci deși sindicul reprezintă în acelaș timp și pe creditorii, însă acest drept recunoscut sindicului nu exclude dreptul creditorilor de a exercita asemenea acțiuni, căci este posibil ca sindicul să negligeze sau să refuze intentarea lor.

Că, așa fiind, acest motiv este neîntemeiat.

În ce privește al doilea motiv :

Având în vedere că este adevărat că acțiunea s'a intentat de d-l avocat M. Cerchez în virtutea procurei dată de Frantz Neftzer ca reprezentant al sucursalei societății Clayton & Shuttleworth din București, sucursală care nu avea ființă juridică conform legii noastre comerciale în momentul intentării acțiunii, însă, în urmă s'au îndeplinit formalitățile legale, după cum rezultă din publicațiunile înscrise în *Monitorul oficial* No. 76 din 5 Iulie 1908, între cari se vede încheierea consiliului de administrație al Societății Clayton & Shuttleworth Ltd. prin care, între altele, consiliul confirmă și ratifică toate acțiunile, opozițiunile, apelurile de verice natură făcute de Frantz Neftzer reprezentantul sucursalei din București ;

Că prin această ratificare, lipsa de calitate invocată de apelant fiind acoperită, și acest incident este neîntemeiat.

Că, de almintrelea, judecătorul-sindic al falimentului Petru P. Cojocaru fiind pus în cauză, dela prima instanță, a susținut și dânsul acțiunea de față, înaintea acestei Curți, încât și din acest punct de vedere ambele incidente cată a fi respinse.

În fond :

Având în vedere că atât apelantul în susținerea apelului său, cât și partea intimată în combaterile făcute au pus aceleași concluziuni ca și la prima instanță ;

Având în vedere motivele de fapt și de drept din sentința apelată, pe care Curtea găsindu-le întemeiate, le adoptă în totul ;

Că, așa fiind, apelul făcut de Nicolae Fehér & Cie. se găsește nefondat și ca atare cată a se respinge ;

Văzând în acelaș timp și cererea de cheltueli făcută de intimată, asupra căroră Curtea statuând le fixează la 100 lei.

Pentru aceste motive, respinge apelul.

Semnați ; P. Ionescu, D. G. Tăzlăuanu, C. Niculescu,
D. G. Maxim, D. V. Buzdugan.

JURISPRUDENȚA STRAINA

TRIBUNALUL CIVIL DIN GAND

11 Iunie 1906

LOCAȚIUNE. — PRIVILEGIUL LOCATORULUI. — EXISTENȚA ACESTUI PRIVILEGIU ASUPRA MOBILELOR APARTINÂND TERȚILOR. — ART. 2102 COD. FR. (1730 COD. CIV. ROM.).

Privilegiul locatorului există chiar asupra mobilelor aparținând terțiilor, dacă se stabilește că el nu avea cunoștință de această împrejurare în momentul încheierii contractului de locațiune.

(Din la Flandre judiciaire).

Observațiune. — Doctrina și jurisprudența sunt constante asupra acestui punct. Vezi numeroasele autorități citate de d-l D. Alexandresco în observ. publicată în *Dreptul* No. 78 din 1907, p. 641, nota 4. Vezi și Trib. Gand, *Flandre judiciaire* din 1904, p. 282 și 311.

În baza acestor principii necontestate, Curtea noastră de casație a decis cu drept cuvânt că mobilele *chiar dotale*, cari garnisesc imobilul închiriat de bărbat, nu pot fi sustrate dela urmărirea locatorului, cât timp dânsul n'a fost încunoștiințat de condiția lor juridică. Vezi Bulet. Cas. 1907, p. 1352 și *Dreptul* No. 78 din 1907 (cu observația d-lui D. Alexandresco). În acelaș sens Cas. Palermo, *Cr. judiciar* No. 30 (cu observ. d-lui D. Alexandresco). — *Contră* : Cas. Florența, *Cr. judiciar* No. 1 din 1901 (cu observ. d-lui D. Alexandresco). Cpr. Chironi, *Trattato dei privilegi, delle ipoteche e del pegno*, I, 129, p. 285.

S. R.